

Cova de la Masia

Torrelles de Foix

Ubicació

Comarca:	Alt Penedès
Lloc/Adreça:	A uns 100 m de la carretera BV-2122, per la banda dreta i poc després del km 5.
Alçada:	481
Coordenades:	
Latitud:	41.40117
Longitud:	1.54969
UTM Est (X):	378768
UTM Nord (Y):	4584307

Classificació

Número de fitxa	08288 - 46
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Jaciment arqueològic
Estil / època:	Prehistòric Neolític Edats dels Metalls Antic Ibèric Romà Medieval
Modern	
Estat de conservació	Bo
Notes de conservació:	Consolidada entre els anys 1995 i 1997 per a la seva visita pública.
Protecció	Legal
Observacions protecció:	Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya
Número inventari	CCAA-7485
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	08288A0220001
Autoria de la fitxa	Ainhoa Pancorbo Picó
Data de registre de la fitxa:	dl., 19/11/2018 - 01:00

Descripció

El jaciment s'emplaça al vessant dret d'una petita fondalada transversal al congost de la riera de Pontons. La boca d'entrada està orientada a l'est/sud-est. La cavitat fa uns 3,50 metres de profunditat i una amplada de 3,90 metres i és de planta més o menys circular. Té un substrat calcari del triàsic. En la seva part externa presenta una estructura megalítica formada per lloses de tanca i un corredor d'accés al que seria la cambra sepulcral, la mateixa cavitat natural. D'acord amb els treballs que s'hi van realitzar a la dècada de 1990, es pot corroborar la hipòtesi apuntada per Pere Giró, que deia que es tractava d'una cova sepulcral. A més, es va poder ampliar aquella interpretació i definir més detalladament les cronologies dels materials documentats i també de l'estructura dolmènica.

Pel que fa als materials, se'n van trobar de corresponents bàsicament al Neolític Antic Evolucionat, amb presència de ceràmiques raspallades; al Bronze Antic i, de forma majoritària, al Bronze Final, amb presència de fragments ceràmica decorats amb cordons digitats. També es van recollir materials escadussers de cronologia ibèrica i romana, un fragment de ceràmica "derivée sigillée paleochrétienne" amb decoració estampillada, de cronologia paleocristiana i d'altres fragments de ceràmica medievals i moderns, a més d'un gran nombre d'ossos humans, la major part dels quals presenten signes de cremació/ calcinació: costelles, fragments de crani i mandíbula, peces dentàries, fragments d'extremitats, vèrtebres, falanges, etc.

La cova constitueix en realitat una cova-dolmen, l'única al Penedès i un dels pocs casos coneguts arreu de Catalunya. L'estructura megalítica està en perfecte estat de conservació, exceptuant un parell de lloses desmantellades o caigudes i partides. Està formada per un corredor d'accés, amb 3 lloses verticals a la paret est, 2 a la paret oest, nord teòric al fons de la cova; amb un sòl preparat de graves o pedres petites, amb una llosa plana a l'entrada de la cova o final del corredor, a manera de graó i les lloses que segellaven la cambra funerària pels costats del passadís.

Es van poder determinar, d'acord amb els materials recuperats, diverses fases principals d'ocupació i d'utilització diferencial de la cavitat, essent la primera corresponent al Neolític antic evolucionat, la següent al Bronze antic i la darrera al bronze final. És durant el Bronze antic que la cova adquireix un ús funerari, amb la construcció d'un sepulcre de corredor que aprofita la cavitat natural com a cambra d'enterrament col·lectiu. A manera d'hipòtesi, es podria pensar en inhumacions sense cremació per a aquesta primera fase, mentre que posteriorment es desenvolupa el ritus de cremació ...

Durant l'excavació arqueològica d'urgència realitzada a finals de 1995 al jaciment, es va poder constatar l'existència d'una construcció megalítica molt més complexa i encara més ben conservada del que es pensava l'any 1991, amb la qual es resol el problema del pendent natural del terreny amb successives plataformes de terrassament, una estructura de contenció superior situada a l'entrada de la cova, el corredor per accedir a l'interior de la cavitat (orientat de nord a sud) i la tanca sepulcral orientada d'oest a est.

Observacions:

S'hi accedeix a partir de la carretera BV-2122 de Torrelles de Foix a Pontons, al km 522, a mà dreta. Després de deixar la carretera, cal pujar per un corriol que voreja unes feixes de vinya abandonades. A l'alçada de la cova, cal travessar-les i pujar fins el jaciment pel vessant calcari. L'obertura de la cova es veu clarament des de lluny, des de la mateixa carretera.

Cal remarcar que en alguna font bibliogràfica i documental inèdita es confon aquest jaciment amb el de l'Abric de la Masia.

En haver estat objecte d'intervenció arqueològica disposa de diversos aixecaments topogràfics conservats a l'arxiu del Servei d'Arqueologia (1991). També es pot consultar en línia l'aixecament realitzat l'any 1980 per Xavier Conesa (GREV) a <https://espeleoworld.com/abric-o-cova-de-la-masia>

Història

Des de l'any 1936 s'hi han efectuat diverses intervencions. L'any 1942 la cavitat va ser excavada intensivament per A. Massanell i altres col·laboradors del Museu de Vilafranca. Posteriorment, va ser explorada per diversos grups d'espeleologia: el SIE del CEA l'any 1972 (batejant la cova com a "cova de l'engany") i el GREV de Vilanova i la Geltrú, l'any 1980. Entre aquest darrer any i el 1990 s'hi van anar realitzant d'altres intervencions clandestines que van afectar el jaciment de manera quasi total. L'any 1990 se'n va fer una inspecció de cara a la seva inclusió a la carta arqueològica. Entre els dies 13 i 28 d'abril de 1991 s'hi va dur a terme una intervenció d'urgència, quan es va detectar que l'estructura de l'entrada havia estat desmantellada per l'actuació clandestina i a causa també de la degradació natural de l'entorn. Els directors en van ser Raül Bartrolí Isanta i Genís Ribé i Monge. Entre els dies 25 de novembre i 17 de desembre de 1995 s'hi va dur a terme una nova intervenció, aquest cop per a la seva consolidació i per la reconstrucció del corredor megalític i així condicionar el jaciment per a la visita pública. Prèviament a la consolidació de l'entrada s'hi ha dur a terme una excavació arqueològica. Els directors d'aquelles intervencions van ser Genís Ribé i Monge i Carme Barrachina i Monferrer. Entre el 12 de maig i el 8 de juny de 1997 es va acabar d'excavar el nivell neolític a la zona del corredor, intervenció iniciada l'any 1995. També es van dur a terme noves tasques de consolidació, sota la mateixa direcció arqueològica. Entre els mesos de setembre i octubre de 2001 va ser objecte de prospecció i tasques de documentació juntament amb d'altres jaciments, per part de Mireia Pedro Pascual.

Bibliografia

- ALAMAGRO, M.; SERRA, J. de C.; COLOMINAS, J. Carta Arqueológica de España. Barcelona. Madrid: CSIC/ Instituto Diego Velázquez, 1945. p.216-217.
- BARTROLÍ, Raül; RIBÉ, Genís (1991). "La cova de la masia (Torrelles de Foix, Alt Penedès). Documentació d'Urgència d'una cova-dolmen a la Conca Alta del Foix. Abril-maig de 1991". Memòria d'intervenció arqueològica en línia. Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya. calaix.gencat.cat/handle/10687/7934
- FERRER SOLER, A. "Una infiltración de la cultura pirenaica a través de las sierras del Penedès y Conca d'Òdena". A: Catas y comunicaciones de la I Asamblea Intercomarcal de Investigadores del Penedès y Conca d'òdena. Martorell, 1950. p.96, 98 i 101-102.
- FERRER, A.; GIRÓ, P. "La colección prehistórica del Museo de Vilafranca del Panadés". Ampurias. V, p.191-193 i lam. I.
- MASACHS, J.M. "Valldossera-Pontons, una zona bien determinada de la cultura megalítica en el Alto Panadés". A: XIV Congreso Nacional de Arqueología. Zaragoza, 1977. p.410-411.
- RAURET, A. M. La metalurgia del bronce en la Península Ibérica durante la Edad de Hierro. Barcelona, 1976. p.130-131.
- RIBÉ, Genís; CEBRIÀ, Artur; SENABRE, Maria Rosa. (1990). "Carta Arqueològica de l'Alt Penedès". Vilafranca del Penedès.
- SOLÉ, J. "Tiempos prehistóricos: cuando los bisbalenses no existían". A: Bisbal histórica. Resumen histórico del Panadés. 2a. Tarragona, 1948. p.26-27.
- TARRADELL, M. Les arrels de Catalunya. Barcelona: Vicens Vives, 1982. (Història de Catalunya/Biografies Catalanes; núm. 0), p.116-117 i 119.
- VIRELLA, X. "41 visita coneguem el Penedès: Torrelles de Foix". Gran Penedès. 9, p.12. invarque.cultura.gencat.cat

